

Коваленко М.В., к.е.н., доцент (ПДАА, Полтава)

Фоніна Я.В., магістрант (ПДАА, Полтава)

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Ефективність виробництва є специфічною категорією економічної науки. Складність даної категорії виявляється в тому, що існують різні погляди щодо вимірювання результатів і витрат виробництва. Узгодження наявних підходів до визначення ефективності виробництва продукції рослинництва потребує проведення поглибленого теоретичного аналізу категоріального-понятійного апарату та методичних засад, що дозволить здійснити достовірне визначення результативності операційних процесів у рослинництві [2].

Загальним визначенням критерію ефективності використання окремих виробничих ресурсів є максимізація виробничого результату при мінімумі витрат ресурсів. Для методично вірного визначення економічної ефективності сільського господарства необхідно чітко розрізняти поняття «критерії» та «показники» ефективності виробництва. Критерій – це основна характерна ознака економічного явища, що виражає сутність ефективності виробництва. Показники є формою вираження сутності ефективності виробництва, зовнішньої мірою її критеріїв, служать засобом якісно-кількісного аналізу економіки в цілому та окремих її галузей і підприємств, різних сторін розширеного відтворення. Кожен показник характеризує певну область ефективності виробництва, кожному критерію ефективності відповідає свій ряд показників.

Критерій економічної ефективності не надає повного уявлення про таке складне явище, як економічна ефективність виробництва. Здійснити комплексний, різнобічний аналіз впливу різних факторів на таку категорію, як економічна ефективність виробництва та зробити обґрунтовані висновки щодо перспективних напрямків підвищення її рівня дозволяє використання системи логічно взаємопов'язаних економічних показників, які відображають вплив різних факторів на кінцевий результат виробництва і відповідають критерію ефективності, тобто, відповідно до теми нашого дослідження, збільшенню обсягів виробництва продукції рослинництва при мінімальних затратах живої і уречевленої праці на одиницю продукції.

Формування системи показників ефективності для сільськогосподарських підприємств має на меті, в першу чергу, створення передумов для виявлення резервів росту ефективності, стимулювання визначення та використання всіх наявних на підприємстві резервів з урахуванням реальних витрат ресурсів, що споживаються.

Формуючи систему показників ефективності діяльності суб'єктів господарювання, доцільно забезпечити органічний взаємозв'язок критерію та системи конкретних показників ефективності діяльності. Ця система показників ефективності має включати кілька груп: узагальнюючі показники ефективності виробництва; показники ефективності використання землі; показники ефективності використання праці; показники ефективності використання засобів; показники ефективності використання фінансових коштів. Більш конкретними показниками економічної ефективності є продуктивність і фондомісткість праці, фондівіддача і фондомісткість продукції, матеріалівіддача і матеріаломісткість продукції, економічна ефективність капітальних вкладень, нової техніки, енергомісткість продукції та ін. [3, с. 216].

Для всебічної оцінки рівня й динаміки абсолютної економічної ефективності виробництва поряд із наведеними основними варто використовувати також і специфічні показники, що відбивають ступінь використання кадрового потенціалу, виробничих потужностей, устаткування, окремих видів матеріальних ресурсів тощо.

Формуючи систему показників ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, доцільно дотримуватися певних принципів, зокрема, використовувати всі види застосовуваних у виробництві ресурсів; забезпечувати взаємозв'язок критерію та системи конкретних показників ефективності виробництва [4, с. 39].

Систему аспектів, критеріїв і показників ефективності виробництва продукції рослинництва наведено в табл. 1.

Так, система критеріїв і показників ефективності виробництва сільськогосподарської продукції розглядається автором у розрізі чотирьох основних аспектів: економічного, технічного, соціального та екологічного. Проте, незважаючи на вагомість кожного виду ефективності, в економічній літературі відсутні чіткі підходи до визначення узагальнюючих показників ефективності виробництва.

Саме тому необхідним є здійснення інтегральної оцінки ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, яка внаслідок об'єднання часткових складових дозволить порівняти дані

підприємств-виробників сільськогосподарської продукції та виявити резерви її зростання [1 с. 51].

Таблиця 1 – Система аспектів, критеріїв і показників ефективності виробництва сільськогосподарської продукції [5]

Аспект	Економічний	Технічний	Соціальний	Екологічний
Критерії	Оптимальність комбінації факторів, що мінімізують вартість виробництва	Отримання максимального випуску продукції при наявних витратах	Задоволення економічних і соціальних потреб та інтересів працівників	Екологізація характеру взаємодії виробництва і природи, мінімізація втрат природних ресурсів
Показники	Рівень задоволення потреб ринку, обсяг товарної, чистої, реалізованої продукції, величина прибутку, рентабельність, економія ресурсів	Рівень використання виробничих потужностей, вартість валової і товарної продукції на 1 грн. основних і оборотних коштів, 1 га посівної площі, індекс економії	Рівень поліпшення умов праці та побуту, збільшення кількості робочих місць та рівня зайнятості, динаміка зростання заробітної плати	Частка утилізації відходів, рівень запровадження безвідходних технологій, ступінь впливу хімічних чинників на навколишнє середовище, можливість відновлення природних ресурсів, ресурсомісткість

Список використаних джерел:

1. Захарова Д.С. Ефективність виробництва органічної продукції сільськогосподарських підприємств : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 / Захарова Дарина Сергіївна. – Рівне, 2015. – 220 с.

2. Калініченко О.В. Методичні засади оцінки економічної ефективності виробництва продукції рослинництва / О.В. Калініченко // Наукові праці ПДАА. – Випуск 7. – С. 28-32.

3. Мочерний С.В. Основи підприємницької діяльності / С.В. Мочерний. – К.: Академія, 2005. – 280 с.

4. Онисько С.М. Ефективність АПК в умовах перехідної економіки : монографія / С.М. Онисько. – Львів: Українські технології. 2001. – 386 с.

5. Яремчук Н.В. Методика оцінки ефективності управлінської діяльності в системі підприємств зернопродуктового підкомплексу : [електронний ресурс] / Н.В. Яремчук // Ефективна економіка. – № 12. – 2013.

Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2636>.